МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

галузь знань – для усіх галузей знань

спеціальність – для усіх спеціальностей

освітня програма – для усіх програм

вид дисципліни – загальна підготовка

форма навчання – денна

Харків – 2025 рік

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ЛЕКЦІЙ

План лекцій

Тема 1. Лекція 1. **Особливості філософського знання та проблема його виникнення.**

1. Предмет філософії, специфіка філософського знання, основні функції філософії.
2. Структура філософського знання, співвідношення із наукою.
3. Світогляд та його різновиди, місце філософії у світогляді.

Тема 2. Лекція 2. **Основні ідеї античної філософії.**

1. Становлення античної філософії, перші філософські ідеї.
2. Софістика як культурне явище та філософія.
3. Критика Сократом ідей софістів, його уявлення про людину як моральну істоту.
4. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї.
5. Вчення Аристотеля про логіку та проблема пізнання світу.
6. Елліністична філософія.

Тема 3. Лекція 3. **Подальший розвиток філософії за доби Середньовіччя та Відродження.**

1. Особливості середньовічної філософії та її місце у світовій культурі.
2. Основні ідеї апологетики та патристики.
3. Схоластика та її роль у подальшому становленні раціонального знання.
4. Філософські та наукові ідеї епохи Відродження.

Тема 4. Лекція 4. **Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка.**

1. Передумови становлення Модерної філософії (політичні, економічні, культурні, релігійні, світоглядні та ін.).
2. Емпіризм та раціоналізм – дві тенденції у філософії Нового Часу.
3. Філософські погляди доби Просвітництва, їх значення для розвитку західноєвропейської цивілізації.

Тема 5. Лекція 5. **Основні ідеї німецької класичної філософії.**

1. Феномен критичної філософії в процесі розвитку філософської думки.
2. І. Кант і умови можливості пізнання.
3. Етика Канта.
4. Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод.
5. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Тема 6. Лекція 6. **Трансформація знань про світ, людину та пізнання у некласичній філософії XIX–поч. XX ст.**

1. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, зародження некласичної філософії та основні ідеї ірраціоналізму.
2. Діалектичний матеріалізм та філософія марксизму.
3. Поняття кризи ідеалу класичної раціональності і проблема філософських засад обґрунтування науки (позитивізм, емпіріокритицизм).
4. Основні ідеї університетської філософської думки України XIX – поч. XX ст.

Тема 7. Лекції 7-8. **Сучасний західноєвропейський та вітчизняний філософський дискурси.**

1. Основні напрямки та істотні риси філософії XX – XXI ст.ст.
2. Філософія науки (неопозитивізм, постпозитивізм).
3. Філософія свідомості (феноменологія Е. Гуссерля).
4. Філософія людини (філософська антропологія, екзистенцалізм).
5. Ідеї розвитку суспільства та цивілізації. Проблема знання і мови в філософії XX ст.
6. Ситуація «постмодерну» в сучасній культурі та філософії.
7. Сучасна українська філософія.

Конспект лекцій

1) Філософія : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. – Х.: Вид-во Іванченка І. С., – 2024. 200 с.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/05/fylosofiya_2024.pdf

2) Презентації з посиланнями:

Філософія, її місце в житті людини.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/FILOSOFIYA-YIYI-MISTSE-V-ZHYTTI-LYUDYNY.pdf

Антична філософія.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/ANTYCHNA-FILOSOFIYA.pdf

Середньовічна філософія. Філософія доби Відродження.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/Serednovichna-filosofiya.-Filosofiya-doby-Vidrodzhennya..pdf

Філософія Нового часу.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/Filosofiya-Novogo-chasu.pdf

Німецька класична філософія.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/Nimetska-klasychna-filosofiya.pdf

Некласична філософія.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/Neklasychna-filosofiya.pdf

Постнекласична філософія.

http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/01/Postneklasychna-filosofiya-.pdf

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ

Загальні вимоги і методичні вказівки з виконання самостійної роботи

При виконанні самостійної роботи з філософії особливе значення надається незалежності суджень, опрацюванні навчальної та довідкової літератури, першоджерел. Виконана студентом самостійна робота допоможе оцінити рівень знань, отриманий студентом в процесі вивчення курсу філософії. Якість самостійної роботи оцінюється, перш за все, з того, наскільки правильно і точно студент дає відповідь на поставлене питання.

Написання самостійної роботи будується таким чином, щоб студент послідовно опанував навички самостійної дослідницької діяльності та вміння оперувати науковою інформацією.

Тема самостійної роботи обирається згідно зацікавлень студента. При виконанні самостійної роботи студент має право висвітлювати обрану тему на основі будь-якого методологічного підходу, представленого в сучасній науці.

У роботі необхідно відобразити:

- знання основних моментів обраної теми, суті викладеного матеріалу;
- вміння висвітлити проблему конкретно і чітко;
- здатність зробити висновки з аналізу проблеми, розкрити значення цього аналізу для суспільного розвитку.

Процедура роботи над темами самостійної роботи

Після вибору студентом теми самостійної роботи необхідно знайти наукову літературу за обраною темою. Список рекомендованої літератури наведено нижче. При необхідності Ви можете звернутися до бібліотеки НТУ «ХПІ» (та інших наукових бібліотек), а також знайти літературу на наукових ресурсах глобальній мережі Інтернет.

Вивчаючи літературу, слід фіксувати власні думки, складати конспекти того, що прочитали і формулювати тези самостійної роботи. У процесі написання самостійної роботи студент має використати кілька найменувань навчальної та наукової літератури, слід також користуватися допоміжною літературою: словниками та хрестоматіями.

Після накопичення достатнього матеріалу, можна приступати до його осмислення і систематизації. Студент, спираючись на накопичений матеріал, повинен висловити свій інтерес до обраної теми.

Після осмислення і систематизації літератури, студент може приступити до наукової обробки матеріалу і складання відповіді на питання самостійної роботи.

Тематика для самостійної роботи

1. Загальна характеристика філософської думки Стародавнього Сходу.
2. Антична натурфілософія. Атомізм.
3. Проблема людини у вченні Сократа та її подальша трансформація в античній філософії.
4. Ідеалізм Платона та його розвиток в античній філософії
5. Філософія Аристотеля та її значення
6. Основні риси та етапи розвитку середньовічної філософії
7. Філософія Фоми Аквінського
8. Натурфілософська проблематика часів Відродження (М. Копернік, Дж. Бруно, Г. Галилей та ін.)
9. Гуманізм епохи Відродження та сучасність.
10. Особливості філософії Нового часу.
11. Емпіризм Ф. Бекона та його еволюція у Новий час
12. Метод і система філософії Р. Декарта
13. Основні ідеї епохи Просвітництва та їх значення
14. Загальні особливості та основні досягнення німецької класичної філософії.

15. Теорія пізнання І. Канта
16. Етичне вчення І. Канта
17. Діалектика Г. Гегеля
18. Зміст та особливості філософії марксизму
19. Некласична філософія в Західній Європі в XIX ст.
20. Основні риси і напрямки сучасної філософії Заходу.
21. Основні ідеї і особливості антропологічної філософії в XX-XXI ст.
22. Філософія науки у XX-XXI ст.
23. Особливості релігійної філософії XX ст.
24. Проблема ірраціонального у філософії XX–XXI ст. (психоаналіз, екзистенціалізм, герменевтика та ін.).
25. Філософія постмодернізму.
26. Соціально-філософські концепції XX-XXI ст.
27. Національні особливості філософії України.
28. Філософія Г.С. Сковороди.
29. Філософія України в XIX ст.
30. Філософія України в XX-XXI ст.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

План семінарів

Заняття 1

Філософія та її місце у житті людини та суспільства. Виникнення філософії. Давня філософія.

1. Філософія, коло її проблем. Предмет філософії.
2. Світогляд та його структура. Історичні типи світогляду: збіги та різниця. Співвідношення філософії та релігії, філософії та науки.
3. Проблема виникнення (генезису) філософії, передумови її виникнення. Основні періоди розвитку філософського знання.
4. Специфіка східної та західної філософської думки.
5. Основні ідеї античної «фізики», або до сократівської філософії: проблема начала у Мілетській школі. Ідея діалектики у вченні Геракліта Ефеського.
6. Число як начало у вченні Піфагора. Формування поняття «буття» та метафізичного стилю мислення в Елейській школі. Вчення про незмінність буття в роботах Парменіда та Зенона.
7. Основи буття Емпедокла та «насіння речей» Анаксагора – ідеї фізиків-плюралістів про дискретність сущого.
8. Античний атомізм Левкіппа та Демокрита, їх послідовники.

Література до заняття 1:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. Посібник. Харків: НТУ "ХПІ", 2012. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8074a3de-3dfe-4b3b-a1b8-2c2cfc8e89bb/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с.

https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content

- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во "Політехніка", 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 2

Класичний та елліністичний періоди античної філософії.

1. Софісти та їх концепція «Людина є мірою усіх речей» (Протагор).
2. Філософія Сократа, його вчення самопізнання та норми людської поведінки.
3. Філософія Платона, його вчення про ідеї (ідеалізм). Виникнення системного уявлення про світ.
4. Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Обґрунтування законів формальної логіки. Створення Аристотелем першої системи наук та проблема пізнання світу.
5. Елліністична філософія. Філософія кініків. Проблема пізнання світу у філософії скептицизму.
6. Фізика та етика Епікура. Філософія стоїцизму, основні етичні ідеї, їх значення.
7. Неоплатонізм як початок середньовічної філософії.

Література до заняття 2:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404

- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во “Політехніка”, 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 3

Середньовічна філософія та філософія доби Відродження.

1. Особливості філософії Середньовіччя. Апологетика та патристика.
2. Проблема співвідношення розуму та віри у Середньовіччі, її значення для розвитку філософської та наукової думки.
3. Августин Блаженний та його вчення про людину, душу й тіло. Теодицея. Концепція часу Августина.

4. Арабська середньовічна філософська думка та її вплив на філософію та науку Європи.
5. Схоластика, її особливості та періоди. Проблема універсалій. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як основні течії схоластичної думки, їх значення для розвитку раціоналістичного уявлення про світ.
6. Філософія Фоми (Томи) Аквінського: докази існування Бога, проблема свободи волі людини, вчення про гармонію віри та розуму, систематизація середньовічної філософії.
7. Номіналізм Оккама.
8. Зародження емпіричного знання у Середньовіччі (Роберт Гросетест, Роджер Бекон).
9. Гуманізм та проблема цілісності людської індивідуальності за доби Відродження (Данте, Петрарка). Уявлення про людину у роботах Марсіліо Фічіно та Піко делла Мірандоли. Гуманістичні ідеї представників північного Відродження (Еразм Роттердамський, Мішель, Монтень, ін.).
10. Природничі відкриття М. Коперника, Й. Кеплера, Леонардо да Вінчі, Галілео Галілея, Бернардіно Телезіо, Парацельса, ін. Філософські ідеї Миколи Кузанського. Пантеїзм Д. Бруно.
11. Утопічні ідеї Т. Мора, Т. Кампанелли, ін.

Література до заняття 3:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464

- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во "Політехніка", 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 4

Західноєвропейська та вітчизняна філософська думка Нового часу XVII–XVIII ст.ст.

1. Наукова революція XVII–XVIII ст.ст., формування першої наукової картини світу: механіцизм та деїзм.
2. «Новий Органон» Ф. Бекона та критика схоластики. Його теорія пізнання та обґрунтуванням ним емпіричного методу та індукції. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса.
3. Еволюція емпіризму: сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта; суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі; філософія скептицизму Д. Юма (Г'юма) та заперечення причинності.
4. Р. Декарт та його міркування про метод та привила пізнання. Сумнів як філософський метод та «Cogito ergo sum». Дуалізм Декарта.
5. Філософські погляди Б. Спінози.
6. Монадологія Г.В. Лейбніца.

7. Основні ідеї Просвітництва XVIII в.: Д. Локк, Ш.Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо. Значення доби Просвітництва для розвитку західної цивілізації.
8. Французький матеріалізм про природу та людину як складну машину. Теорія пізнання французьких матеріалістів, атеїзм.
9. Основні риси та етапи вітчизняної філософської думки.
10. Філософська думка українського Відродження та Просвітництва XV–XVIII ст.ст. Києво-Могилянська академія та філософія Просвітництва: Ф. Прокопович, С. Яворський, ін.
11. Філософія Г.С. Сковороди. Теорія пізнання та самопізнання. Світ, матерія, Бог. «Філософія серця» Сковороди.

Література до заняття 4:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І.,

Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432

- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во "Політехніка", 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 5

Класична німецька філософія.

1. Загальна характеристика німецької класичної філософії, основні ідеї.
2. Синтез раціоналізму та емпіризму у філософії І. Канта, його агностицизм. Антиномії Канта.
3. Категоричний імператив та концепція свободи в етиці Канта.
4. Суб'єктивно-ідеалістична філософія Й. Фіхте.
5. «Філософія тотожності» Ф. Шеллінга.
6. Абсолютний ідеалізм Г.В. Гегеля: тотожність мислення та буття. Наука логіки, філософія природи, філософія духу.
7. Діалектика Гегеля: принципи, закони, система категорій.
8. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика ідеалізму та релігії, релігія любові як основа спілкування.

Література до заняття 5:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.

https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content

- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во “Політехніка”, 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 6

Некласична філософія XIX – поч. XX ст.ст.

1. Криза раціоналістичного уявлення про світ, зародження некласичної європейської філософії. А. Шопенгауер про світ як волю та уявлення.
2. Початок екзистенціалізма у філософії С. К'єркегора.
3. Філософія Ф. Ніцше: критика західної цивілізації, її «гуманізму», ідея «волі до влади» та поняття надлюдини. Вплив філософії Ніцше на філософію XX-XXI ст.ст.
4. Філософія марксизму: матеріалістична діалектика та теорія пізнання, матеріалістичне тлумачення історичного процесу, проблема людини, взаємини особистості та суспільства.
5. Формування сцієнтистського напрямку у філософії: класичний позитивізм О. Конта. Емпіриокритицизм Е. Маха та Р. Авенаріуса.
6. Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фройда, наукове обґрунтування ним ірраціонального характеру індивідуального буття людини. Еволюція фрейдизму (Адлер, Юнг, Хорні, ін.).
7. Основні ідеї університетської філософської думки України XIX ст.: творчість Й. Шада, І. Франка, М. Драгоманова. Філософія мови О. Потебні.
8. Екзистенційні мотиви у творчості П. Юркевича, «філософія серця».
9. Філософські ідеї початку XX ст. в Україні (В. Зеньковський, Л. Шестов, Д. Чижевський, ін.). Філософія космізму В. Вернадського як початок проблеми взаємозв'язку людини та космосу. Вернадський про феномени життя космосу, людства та ноосфери.

Література до заняття 6:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969

- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во “Політехніка”, 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Заняття 7–8

Сучасна (постнекласична) західноєвропейська філософія.

1. Основні напрямки та характерні риси філософії XX століття.
2. Феноменологія Е. Гуссерля.
3. Філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, ін.) як основний напрямок розвитку знання про людину.
4. Філософія екзистенціалізму та його еволюція (М. Гайдеґґер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, ін.), проблема людини, її існування та свободи.
5. Основні ідеї неопозитивізму та постпозитивізму (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд), особливості постпозитивістської методології. Сутність філософії прагматизму.
6. Філософія франкфуртської школи та фрейдомарксизм (Т. Адорно, М. Горкгаймер, Г. Маркузе, Е. Фромм, ін.).

7. Релігійно-філософські напрямки у сучасній філософії. Неотомізм як основна філософська течія у католицизмі. Тейярдизм та проблема еволюції. Філософія персоналізму (Е. Мун'є, ін.).
8. Соціально-філософські концепції XX-XXI ст.ст.: А. Тойнбі, О. Шпенглер, Х. Ортега-і-Гассет, У. Ростоу, Д. Белл, Е. Тоффлер, С. Хантінгтон, ін.
9. Пошук методології у гуманітарній сфері: філософські ідеї герменевтики (Г. Гадамер, П. Рікьор, ін.).
10. Зародження та розвиток структуралізму (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан, ін.), його вплив на сучасну науку та філософію. Основні ідеї постструктуралізму (Р. Барт, Ж. Дельоз, Ф. Гваттарі, Ж. Дерріда, ін.).
11. Постмодернізм у сучасній культурі та філософії, проблема подальшого розвитку цивілізації, науки, філософії.

Література до заняття 7:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. Посібник. Харків: НТУ "ХПІ", 2012. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8074a3de-3dfe-4b3b-a1b8-2c2cfc8e89bb/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний

педагогічний університет, 2021.
http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392

- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во "Політехніка", 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ/НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Курс передбачає виконання індивідуальних робіт: стаття, реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог.

Вимоги до есе (реферату)

Робота включає: титульний лист, вступ, основну частину, висновок, список літератури.

Предмет, тема, мета роботи повинні бути узгоджені.

Предмет дослідження – це те, що знаходиться в межах об'єкта (предмет визначає тему дослідження).

Мета дослідження визначає те, до чого прагне здобувач у своїх наукових дослідженнях, тобто кінцевий результат роботи (мета повинна корелювати з висновками, отриманими в роботі).

Структура роботи, назви розділів повинні відображати загальну тему есе. Зміст реферату обмежується 2-3 главами, які можуть поділятися на параграфи чи підрозділи. Назви розділів повинні відображати філософську тематику проблеми.

Метод або методологію проведення роботи доцільно описувати в тому випадку, якщо вони відрізняються новизною або представляють інтерес з точки зору даної роботи. Широко відомі методи тільки називаються.

Результати роботи, які висвітлюються у висновках, описуються точно і інформативно. Наводяться основні теоретичні та експериментальні результати, фактичні дані, виявлені взаємозв'язки і закономірності. При цьому віддається перевага новим результатами і даними, які, на думку автора есе, мають практичне значення.

Висновки можуть супроводжуватися рекомендаціями, оцінками, пропозиціями, гіпотезами, описаними у вихідному документі.

Особливості тексту

Список літератури може містити до 7-10 джерел інформації, шрифт 14, інтервал 1,5, усі поля 2 см. Об'єм роботи – 12-15 таких сторінок. Використовуємо рекомендовану літературу із запропонованого списку, також списку до практичних занять, залежно від теми – посібники, тексти лекції, статті, переклади тощо. Звичайно можливе використання додаткових джерел, але на всі необхідно посилатися, якщо потрібно цитування.

Текст реферату повинен відрізнятися лаконічністю, чіткістю, переконливістю формулювань, відсутністю другорядної інформації.

Бібліографічна інформація оформлюється згідно з вимогами ВАК України.

Теми рефератів

1. Основні поняття філософсько-антропологічної концепції М. Шелера: відкритість світу, ексцентричність, «дефектність» людини. Еволюція ідей Шелера.
2. Продовження та інтерпретація антропології Шелера. Г. Плеснер: «Ступені органічного і людина». Проблема взаємодії організму і середовища.
3. Біоантропологічні ідеї А. Гелена. Людина як неспеціалізована істота. Плюралістична етика Гелена.
4. Культура як «середовище» існування людини. Вчення Е. Ротхаккера про «спосіб життя», його вчення про людину як творця і носія культури.
5. Критика М. Ландманом «генетичної спорідненості» людини і тварини.
6. Філософія Ганса-Едуарда Хенґстенберга (1904-1998), релігійно-антропологічні ідеї.
7. Екзистенційна модель людини у філософії та культурі.
8. Проблема відчуження та футурологічні ідеали у концепціях постмарксизму (М. Горкгаймер, Т. Адорно, Г. Маркузе, Ю. Габермас).

9. Комунікативна антропологічна концепція М. Бубера. «Я», «Ти» та «Воно» як основні типи відношення людини до світу. Зустріч як основа людського існування.
10. Структуралістська антропологія: людина у дискурсах культури та влади (К. Леві-Строс, Ж. Лакан, М. Фуко).
11. Критика людської суб'єктивності та феномен «смерті автора» у постструктуралізмі та постмодернізмі (Р. Барт, Ж. Деріда, Ж. Дельоз, Ж. Бодрійяр).
12. «Християнський еволюціонізм» Тейяра де Шардена. «Антропний принцип» як аргумент сучасного креаціонізму.
13. Культурогенез як антропосоціогенез. Моделі культурогенезу: ігрова (Й. Гьойзинга), психоаналітична (З. Фройд, К.Г. Юнг), семіотична (К. Леві-Строс, Ж. Деріда).
14. Проблема життя та смерті у філософії та культурі. Смерть як онтологічна межа.
15. Сенс життя як інтегральна характеристика людського буття. Сутність людини в умовах удосконаленні науково-технічного виміру світу.
16. Проблема свободи у культурі та філософії. Людина як свобода (Ж.П. Сартр). Питання про співвідношення свободи та відповідальності.
17. Концепція «свободи від…» та «свободи для…» Е. Фромма.
18. «Людина маси» та проблема самотності.
19. Біологічний бік феномену людини як передумова людської екзистенції. Прояви людської тілесності (страх, сором, агресія, сміх, плач).
20. Метафізика статі в історії культури. Чоловіче, жіноче, любов, сексуальність.
21. Раціоналістична модель людини. Людина як «розумна тварина». Людський інтелект і штучний інтелект.
22. Особливості сучасної соціокультурної ситуації та її вплив на процес соціалізації. Вплив ЗМІ та комп'ютерних технологій.
23. Освіта як фактор соціалізації, основні історичні стратегії та її особливості на сучасному етапі.
24. Спілкування як основа комунікативної культури. Інтерсуб'єктивність, віртуалізація людського «Я». Проблеми віртуальної комунікації.
25. Проблема інтерсуб'єктивності та механізми самоідентифікації особистості.
26. Діяльність як сутнісна характеристика людини. Типи діяльності. Засоби праці як продовження людської тілесності.
27. Техніка як атрибут людського життя. Людина в умовах технічної цивілізації. Техніка та процес глобалізації.
28. Раціонально-логічні основи природи та мислення в логічному позитивізмі (Г. Фреге, Б. Расел, Л. Вітгенштейн).
29. Людський розум та штучний інтелект у постаналітичній традиції (Х. Патнем, Д. Денет).
30. Трансгуманізм і проблема «постлюдини» в сучасній філософії та культурі. Проблеми сучасної біоетики.

Рекомендована література

1. Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. – Х.: Вид-во Іванченка І. С., – 2024. 200 с.
http://web.kpi.kharkov.ua/philosophy/wp-content/uploads/sites/124/2024/05/fylosofiya_2024.pdf
2. Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства: навч.-метод. посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2012.
https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8074a3de-3dfe-4b3b-a1b8-2c2cfc8e89bb/content
3. Городиська О.М., Дольська О.О., Мелякова Ю.В. Проблема людини у вимірах філософського аналізу: текст лекції. Х.: НТУ «ХПІ», 2008.
https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/f3c7873f-09d4-4369-b33c-307810eb04d7/content
4. Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
5. Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021.
http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
6. Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
7. Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020.
https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
8. Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021.
http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
9. Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022.
https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
10. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.
https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content

11. Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
12. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології: навч. посіб. зі слов. / Н. Хамітов, Л. Гармаш, С. Крилова; під ред. д-ра філос. наук, проф. Н. Хамітова; НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ: КНТ, 2016. http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011170
13. Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551
14. Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
15. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330

Список загальнодоступних інтернет-ресурсів

- ✓ Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого http://nlu.org.ua
- ✓ Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського http://dnpb.gov.ua/ua/
- ✓ Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича http://www.library.univ.kiev.ua/ukr
- ✓ Наукова бібліотека Украънського державного університету імені Михайла Драгоманова http://lib.npu.edu.ua
- ✓ Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» http://www.library.ukma.edu.ua
- ✓ Львівська обласна універсальна наукова бібліотека http://lounb.org.ua
- ✓ Одеська національна наукова бібліотека http://odnb.odessa.ua
- ✓ Дніпровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов‘янських Кирила і Мефодія https://www.libr.dp.ua
- ✓ Електронна бібліотека філософії http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/
- ✓ Філософська навчальна література online https://pidruchniki.com/filosofiya/

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ПОТОЧНОГО, ПРОМІЖНОГО Й ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Тести для поточного контролю

Тест № 1

1. Предметом філософії є:
1) людина та її місце у світі;
2) природа та її закони;
3) суспільно-історичні процеси;
4) універсальні закони та принципи.

2. Філософія може бути визначена як:
1) система найбільш загальних теоретичних поглядів на світ, на місце в ньому людини;
2) мудрість взагалі;
3) сукупність моральних вчень та норм;
4) система релігійних вчень про світ.

3. Як співвідносяться філософія та світогляд:
1) філософія є частиною світогляду;
2) світогляд є частиною філософії;
3) філософія є світогляд;
4) основне місце у формування світогляду займають спеціальні наукові знання, філософія ж відіграє допоміжну роль.

4. Онтологія є філософським вченням про:
1) буття;
2) цінності світу;
3) походження Всесвіту;
4) докази.

5. Гносеологія є філософським вченням про:
1) пізнання світу;
2) непізнаваність буття;
3) знання взагалі;
4) раннє християнство.

6. Чим відрізняється філософія від міфології та релігії?
1) вченням про авторитети;
2) раціонально-теоретичним уявленням про світ;
3) образністю уявлень;
4) вченням про надприродне.

Тест № 2

1. Вислів «У ту ж саму річку не можна увійти двічі» належить античному філософу:
1) Піфагору;
2) Геракліту;
3) Платону;
4) Фалесу.

2. Атомістичне вчення про світ започаткував античний філософ:
1) Платон;
2) Епікур;
3) Анаксимен;
4) Демокрит.

3. Стверджував, що будь-яке уявлення про рух є суперечним, а, отже, неістинним:
1) Епікур;
2) Сократ;
3) Зенон;
4) Аристотель.

4. Вперше у центр філософії ставить проблему людини як моральної істоти:
1) Протагор;
2) Платон;
3) Сократ;
4) Зенон.

5. Класичний період античної філософії пов'язан із такими мислителями, як:
1) Фалес, Анаксимандр, Анаксимен;
2) Ксенофан, Парменід, Зенон;
3) Сократ, Платон, Аристотель;
4) Зенон, Сенека, Епіктет.

6. Вважав, що існують вічні та ідеальні цінності буття:
1) Геракліт;
2) Протагор;
3) Фалес;
4) Платон.

7. За своїм світоглядом Платон був:
1) об'єктивним ідеалістом;
2) суб'єктивним ідеалістом;
3) скептиком;
4) матеріалістом.

8. Свобода й управління своїми почуттями є головними принципами філософської школи:
1) софістів;
2) стоїків;
3) епікурейців;
4) кініків.

Тест № 3

1. Витоки середньовічної філософії знаходяться:
1) в атомістичній теорії;
2) у філософії Відродження;
3) у філософії Сократа;
4) у філософії Платона, стоїків та епікурейців.

2. Онтологічним принципом середньовічної філософії є:
1) раціоналізм;
2) креаціонізм;
3) одкровення;
4) формалізм.

3. Гносеологічним принципом середньовічної філософії є:
1) історизм;
2) раціоналізм;
3) одкровення;
4) креаціонізм.

4. У середньовічній філософії у сперечанні про універсалії номіналісти стверджували, що:
1) ідея загального (поняття) передує речі;
2) ідея речі не відповідає матеріальному втіленню;
3) ідея є ідентичною речі, а «імена після речей»;
4) реальними є лише одиничні речі.

5. У середньовічній філософії у сперечанні про універсалії реалісти стверджували, що:
1) ідея загального (поняття) передує речі;
2) реальними є лише одиничні речі, а «імена після речей»;
3) ідея речі не відповідає матеріальному втіленню;
4) ідея є ідентичною речі.

Тест № 4

1. „Індукція” позначає у філософії:
1) метод психологічного впливу;

2) метод мислення, що побудований на переході від загального до часткового;
3) метод мислення, що побудований на переході від часткового до загального;
4) метод загального пізнання.

2. Емпіричне знання є:
1) досвідним знанням;
2) науковим знанням взагалі;
3) теоретичним знанням;
4) частиною фізики.

3. „Раціоналізм" позначає у філософії:
1) частину математики;
2) наукове пізнання взагалі;
3) теоретичне пізнання, що базується на розумі;
4) досвідне знання.

4. Представником емпіризму у філософії Нового часу був:
1) Бекон;
2) Декарт;
3) Спіноза;
4) Лейбніц.

5. Вчення Декарта про субстанцію називається:
1) дуалізм;
2) монізм;
3) плюралізм;
4) універсальна математика.

6. Поняття «деїзм» у філософії Нового часу означає:
1) розділення наукової та релігійної думки;
2) визнання існування Бога як причини, що позбавлена індивідуальності;
3) визнання двох рівноправних начал: духу й матерії;
4) уявлення про те, що дух творить матерію та передує їй.

7. Для філософії епохи Просвітництва є характерними:
1) метафізичність;
2) теоцентризм;
3) раціоналізм;
4) креаціонізм

8. «Річ у собі» в Канта означає:
1) закриту для інших особистість;
2) прихований смисл речі;

3) закон;
4) сутність.

9. Вирішальну роль Абсолюту в природі затверджував у своїй філософії:
1) Ньютон;
2) Фейєрбах;
3) Шеллінг;
4) Гегель.

10. Згідно із Фейєрбахом суспільний розвиток визначає категорія:
1) мислення;
2) любов;
3) самосвідомість нації;
4) обов'язок.

Тест № 5

1. «Бог помер!» – заявляє Ніцше. Чому Ніцше проголошує смерть Бога:
1) для підкреслення своєї атеїстичної позиції;
2) для привернення інтересу до своєї філософії;
3) для оголошення свободи людського духу;
4) щоб продемонструвати своє вільнодумство.

2. Засновником сучасного екзистенціалізму був:
1) С. К'єркегор;
2) З.Фрейд;
3) Ф. Ніцше;
4) Ж.-П. Сартр.

3. Виділіть вислів, що найбільш точно відповідає сутності екзистенціалізму:
1) філософія екзистенціалізму є вченням про вище розуміння світу;
2) філософія екзистенціалізму є пізнанням причин та принципів сущого;
3) філософія екзистенціалізму є вченням про те, як людині жити;
4) філософія екзистенціалізму є вченням про людську свободу.

4. Фрейдизм є:
1) раціональною філософією;
2) філософією ірраціоналізму;
3) психологічним напрямком;
4) соціологічним напрямком.

5. Основною категорією вчення Фрейда про «безсвідоме» є:
1) «Воно»;
2) «Я»;

3) «Супер-Я»;
4) особистість.

6. Поняття «колективне безсвідоме» увів до наукової сфери:
1) К. Юнг;
2) З. Фрейд;
3) Платон;
4) Е. Фром.

7. Які з наведених понять є чужими для формаційної концепції Карла Маркса:
1) Капіталізм;
2) Феодалізм;
3) Традиційне суспільство;
4) Постіндустріальне суспільство.

8. Що мав на увазі К. Маркс, коли писав: «Сутність людини не є абстракт, притаманний окремому індивіду, вона є сукупність усіх суспільних відносин»:
1) людина є маріонеткою в руках суспільства;
2) сутність людини соціальна, а не біологічна;
3) оригінальність особистості є не більше ніж ілюзія;
4) зміна суспільних відносин змінює особистість.

Тест 6

1. Феноменологія – це вчення про:
1) божественну мудрість
2) рефлексію свідомості про свої акти та їх зміст
3) матеріальну єдність світу
4) сутність людини

2. В основу логічного позитивізму покладено принцип:
1) взаємозв'язку
2) верифікації
3) розвитку
4) фальсифікації

3. Герменевтика – це:
1) вчення про чисту модель раціональності
2) вчення про практичну користь знання
3) вчення про феномени людської свідомості
4) мистецтво та теорія тлумачення текстів

4. Еріх Фром є відомим представником:
1) неопозитивізму

2) структуралізму
3) філософії життя
4) неофрейдизму

5. Вивчення структури дослідження об’єкта є сутністю:
1) феноменології
2) позитивізму
3) структуралізму
4) герменевтики

6. Прибічником цивілізаційної концепції суспільного розвитку є:
1) К. Маркс
2) У. Ростоу
3) Н. Данилевський
4) А. Тойнбі

7. Назвіть, хто із наведених нижче філософів є автором теорії масового суспільства та масової культури:
1) Х. Ортега-і-Гасет
2) Е. Тоффлер
3) А. Печчеї
4) З. Бжезінський

8. Думка про те, що сучасне суспільство є дисциплінарним простором, який формує необхідний для нього тип людини, належить:
1) Ж. Лакану
2) К. Марксу
3) З. Фрейду
4) М. Фуко

9. На думку Ж. Дельоза:
1) філософ має лише формулювати загальні поняття
2) філософ добудовує відношення внутрішнього та зовнішнього
3) філософ має узяти на себе ризик творця, відважитися на власний досвід
4) філософ є лише стороннім спостерігачем

10. На думку Ж. Дерріди, будь-яке культурне явище має бути досліджено шляхом:
1) тлумачення
2) деконструкції
3) аналізу
4) раціональної реконструкції

11. Сучасний стан науки, культури та суспільства було визначено як «стан постмодерну»:
1) А. Тойнбі
2) Ж.-Ф. Ліотаром
3) Т. Куном
4) А. Печчеї

Зразок екзаменаційного білету

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра філософії
Спеціальність – 073 – Менеджмент
Освітня програма – «Міжнародний бізнес»
Форма навчання – денна
Навчальна дисципліна – «Філософія»
Семестр – II

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Предмет філософії, специфіка філософського знання, основні функції філософії.
2. Сутність філософських поглядів французьких матеріалістів. Теорія пізнання. Атеїзм.

Екзаменаційні питання для складання іспиту

1. Предмет філософії, специфіка філософського знання, основні функції філософії.
2. Світогляд та його різновиди.
3. Історичні передумови виникнення філософії.
4. Становлення Античної філософії та перші філософські школи.
5. Філософія Сократа, сократівська критика філософії софістів.
6. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї.
7. Філософія Аристотеля та проблема пізнання світу.
8. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм.
9. Особливості та загальні принципи середньовічної філософії.
10. Основні ідеї апологетики та патристики.
11. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку.
12. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії схоластичної думки, їх значення для розвитку раціоналістичного уявлення про світ.
13. Розвиток філософської думки в Україні доби Київської Русі.
14. Загальна характеристика філософської думки доби Відродження.

15. Гуманізм і проблема цілісної людської індивідуальності у філософії доби Відродження. Антропоцентризм.
16. Натурфілософські досягнення філософії Відродження.
17. Формування наукової картини світу та наукові революції 16-17 ст.
18. Становлення та розвиток філософії емпіризму.
19. Раціоналізм: основні ідеї та представники.
20. Філософські погляди доби Просвітництва.
21. Сутність філософських поглядів французьких матеріалістів. Теорія пізнання. Атеїзм.
22. Філософська думка українського Відродження та Просвітництва XV-XVIII століть.
23. Філософська система Г. Сковороди.
24. Феномен критичної філософії в процесі розвитку філософської думки. І. Кант і умови можливості пізнання.
25. Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод.
26. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.
27. Філософія марксизму: діалектичний матеріалізм, формаційна концепція розвитку суспільства.
28. Криза раціональності і проблема наукового методу (позитивізм, емпіріокритицизм).
29. Основні ідеї університетської філософської думки України XIX ст.
30. Філософія Ф. Ніцше та її вплив на філософію XX століття.
31. Філософія науки XX ст.: неопозитивізм, постпозитивізм.
32. Основні ідеї філософської антропології XX століття.
33. Цивілізаційна концепція розвитку суспільства (О. Шпенглер, О. Тоффлер, Н. Данілевський, Н. Гумильов.
34. Ідея феноменології та становлення феноменологічного методу в працях Е.Гусерля.
35. Філософія екзистенціалізму, основні поняття: свобода, сутність, існування.
36. Проблема знання і мови в філософії XX сторіччя. Лінгвістичний поворот у філософії.
37. Герменевтика як філософська течія, основні принципи та представники.
38. Зародження та розвиток структуралізму (К. Леві-Строс, М. Фуко, Ж. Лакан, ін.), його вплив на сучасну науку та філософію.
39. Поняття «постмодерну» в сучасній філософії.
40. Основні ідеї постструктуралізму (Р. Барт, Ж. Дельоз, Ф. Гваттари, Ж. Деррида, ін.).
41. Становлення концепції постіндустріалізму та ідея інформаційного суспільства (Д. Белл, Р. Арон, М. Кастельс та ін.).
42. Сучасна українська філософія.

Література для підготовки:

- Філософія: навч.-метод. посіб. / Владленова І.В., Годзь Н.Б., Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М., Дольської О.О. Харків: Видавець Іванченка І.С., 2024. 200 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/47edc8d3-ef42-407c-bd1c-e59b61dbd05c/content
- Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/4bc545a1-a0d0-4efd-96f0-83261cba5f9d/content
- Філософія: навч. посібник / Ю. М. Вільчинський, Л. В. Северин-Мрачковська, О. Б. Гаєвська та ін. Київ: КНЕУ, 2019. https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/32404
- Філософія: підручник / В.С. Бліхар, М.М. Цимбалюк, Н.В. Гайворонюк та ін. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/3354
- Литвинчук О.В., Муляр В.І. Філософія: навч. посібник. Житомир: Житомирська політехніка, 2021. http://eztuir.ztu.edu.ua/123456789/7969
- Філософія в короткому викладі: [навч. посіб.] / В. Е. Кирильчук, О. О. Решетов, З. В. Стежко, Г. П. Стежко. Кропивницький: [Імекс-ЛТД], 2020. https://dspace.kntu.kr.ua/handle/123456789/10464
- Філософія: теоретичний курс: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти/за ред. Я.В. Шрамка. Кривий Ріг: Криворізький державний педагогічний університет, 2021. http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/4392
- Вступ до філософії: Конспект лекцій; навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за всіма освітніми програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Новіков Б.В., Богачев Р.М., Муратова І.А., Бабіна С.І., Костроміна Г.М., Пенюк В.Б., Руденко Т.П., Самарський А.Ю. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/48432
- Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с. https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/6eef4177-1e80-45f6-8369-cf6d82dd94a4/content
- Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар, М. А. Козловець, Л. В. Горохова, В. В. Федоренко, В. О. Федоренко. Київ: КВІЦ, 2020. http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/3551

- Україно-англійський словник філософських термінів / В. О. Ананьїн та ін.; за ред. О. О. Пучкова. Київ: ІСЗЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во “Політехніка”, 2021. https://ela.kpi.ua/handle/123456789/58363
- 13. Геращенко Т. Г. Практикум з історії філософії: навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2019. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8330